

OLE KARLSEN

INTRODUSERENDE BEMERKNINGER

I

Vinteren 2013 kom jeg på at det var 15 år siden *Lyrikk og lyrikklesninger. Rapporter* kom ut. Ettersom boka slett ikke har vært uten betydning for nyere norsk og nordisk lyrikkforskning, tenkte jeg det var på tide å få arrangert et lyrikkteorien-revisited-seminar med de samme grunnspørsmål som den gang for 15 år siden: Hvor står lyrikkteorien nå, og hvordan leser vi dikt? Da jeg redigerte boka for 15 år siden – og som ved så mange anledninger både før og siden – var Atle Kittang særdeles god å ha med på laget, som skarpsynt leser, støttende kollega og venn. I grunnen kan man vanskelig tenke seg å arrangere et lyrikkteoretisk seminar i Norge og Norden uten at Atle Kittang skulle være til stede. Men ut på vinteren 2013 skjønnte jeg at høstseminaret 2013 måtte gå av stabelen uten Atle; det var vanskelig å tenke seg at han skulle kunne reise seg fra sykesenga i tide til å kunne delta. Imidlertid visste jeg ikke den gang at seminaret i realiteten skulle bli et seminar til minne om Atle. Men slik ble det, og noen av hovedforelesningene fra dette seminaret inngår i den andre bolken i denne boka.

Atle Kittang døde 1. juni 2013, 72 år gammel. Han skrev en rekke innflytelsesrike bøker innenfor ulike litteraturvitenskapelige felter, blant annet store arbeider om Knut Hamsun og Henrik Ibsen. Imidlertid ble det på mange måter lyrikken som omkretset hans virke. Tidlig i karrieren, i 1968, skrev han *Lyriske strukturer. Innføring i diktanalyse* sammen med Asbjørn Aarseth, en lærebok som ennå er i bruk, og han skrev sin doktoravhandling om den franske poeten Arthur Rimbaud. Hans siste bok, som kom rett før jul i 2012, bar tittelen *Poesiens hemmelige liv*, og også denne aller siste bokutgivelsen refereres det til i *Nordisk samtidspoesi. Særlig Øyvind Rimbereids forfatterskap*. Atle Kittang var vår fremste poesileser, høyt respektert av sine kolleger nasjonalt og internasjonalt, og han hadde en høy stjerne også hos forfatterne. En av hans venner, Øyvind Rimbereid, skrev «Hva diktet alltid har visst» for Atle under sykeleiet. Diktet, som blant annet tematiserer en problematikk Atle arbeidet med i artikkelsamlinga *Diktekunstens relasjonar* (2009) og som alluderer til en av Olav H. Hauges sonetter som Kittang skriver om blant annet i *Poesiens hemmelige liv*, gledet han sikkert. Diktet, som nå avslutter Rimbereids *Orgelsjøen* (2013), gjengis her til minne om Atle Kittang:

Hva diktet alltid har visst

For Atle

Alle disse diktene
som bølget forbi øynene dine!
Syngende.

Men selv om sangen også kan forvirre,
har diktet alltid visst dette:
Livet skal aldri gå opp,
og har heller aldri gjort det.

Når krigene slåss med seg selv,
er det slett ikke fordi de er små
at diktet gjemmer dem
under valmuer i øyenhuler
og litt til siden på arket.

Og når graset er på sitt grønneste
og diktet sier det,
så er det ikke fordi graset
redder alt eller fordi graset
er det innerste i livet.

I diktet er graset grønt
fordi det en gang også grodde
på marker som synker, drømmeaktig,
med svaner, bøker og grått brød
på vei hjem til sjøen.

I diktet gjemmes krigene
fordi der slagene stod,
gror det nå tett med solsikker,
engsoleier og skinnende valmuer.

Det er dette diktet alltid har visst.

Nordisk samtidspoesi. Særlig Øyvind Rimbereids forfatterskap, boka du nå holder i hånden, inneholder tre avdelinger. Den mest omfangsrike av disse, avdelingen om Øyvind Rimbereids forfatterskap, kommer til sist. Den første avdelingen består av kun ett essay, nemlig Kjartan Fløgstads «Eit sant mirakel». Hva miraklet innebærer, skal ikke røpes her, rent bortsett fra at det har å gjøre med den nynorske bølgen som bruser over norsk samtidslitteratur. Øyvind Rimbereids forfatterskap med sin rike og mangfoldige språkpraksis kan naturligvis ses i forhold til denne bølgen. Ja, det kan endog hevdes at nettopp hans forfatterskap har vært og er særlig sentralt og relevant når samtidslitteraturens språklige mangfold skal diskuteres.

Erling Aadland skrev innledningsartikkelen «Før, nå og etterpå. En litteraturteoretisk rapport» i før nevnte *Lyrikk og lyrikklesninger. Rapporter*. Etter 15 år blir det «Gjensyn med lyrikkteorien», og det kan være verdt å legge merke til at det har skjedd noen forflytninger i tenkemåten, noe som særlig gjelder refleksjonen omkring hva poesi er i forhold til hvilken funksjon den har. De tre andre artiklene i denne lyrikkteoretiske bolken orienterer seg mest mot visse aspekter ved lyrikkens form: Forholdet mellom lyd og betydning hos Derek Attridge, langdiktsformen hos Jan Röhnert og retoriske troper og figurer hos Ole Karlsen. Mens Attridge i «Sound and Sense in Lyric Poetry» leser dikt av de britiske samtidspoetene J. H. Prynne og Don Paterson med avsett i hva poetene selv har skrevet om forholdet mellom lyd og betydning, forholder Röhnert og Karlsen seg til den poetologi som diktningen selv framviser. Röhnerts innsnitt i den moderne tyske langdiktstradisjonen i «'Grass, written apart': The contemporary German long poem from Paul Celan's *Engführung* (1959) to Paulus Böhmer's *Kaddish* (2002)» kaster et interessant – om enn indirekte – lys også over den nordiske langdiktradisjonen. Karlsen derimot fokuserer på ett langdikt, *ABC* av Bjørn Aamodt, og retter, som tittelen «Øye-blikket. Poetologiske refleksjoner i Bjørn Aamodts *ABC* (1994)» tilsier blikket mot den troppen som man gjerne knytter til det lyriske diktet og som der motsetter seg de lange strukturer, nemlig apostrofen.

Ole Karlsens «'Bare lerkene kan lese morgenen / den blå bokstaven / i en altfor stor resept'. Norsk lyrikk 2000–2012 i formperspektiv» er en gjennomgang av de 707 diktbøkene (antologier og gjendiktninger unntatt) som samlet utgjør det diktlandskapet også Rimbereids forfatterskap forholder seg til. Sammen med samtalen samme Karlsen har hatt med Rimbereid, «En lyriker i sanglig forstand», utgjør denne artikkelen innledningen til den siste bolken. Dernest følger en rekke spesialstudier – essays og artikler – om forfatterskapet; de tekstene som omfatter og behandler flere Rimbereid-bøker, er plassert først, dernest følges forfatterskapskronologien fra og med diktdebuten med *Seine topografier* i 2000 til og med *Jimmen* fra 2011. I flere av disse trekkes også

Rimbereids essays *Hvorfor ensomt leve* (2006) inn i diskusjonen. Samlet sett gir således *Nordisk samtidspoesi. Særlig Øyvind Rimbereids forfatterskap* en grundig innføring i Rimbereids lyriske forfatterskap.